

Asia: VN/23941/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain 2 c luvun 5 §:n ja henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esityksen luonnoksessa esitetty sääntely on perusteltu. Pääsääntönä ehdonalaiseen vapauteen päästämiseksi olisi nykyiseen tapaan 2/3 - osasääntö. Poikkeuksena olisivat nykyiseen tapaan rikoksensa alle 21-vuotiaaina tehneet. Ensikertalaisen määräosat (1/2 ja 1/3) eivät muuttuisi nykyisestä.

Ensikertalaissääntöä on pidettävä poikkeuksena pääsääntöön. Senkin takia ehtoa voidaan kiristää niin, että ensikertalaisedun saisi vain yhden kerran. Päivittäisen vankiluvun kasvu 40 vangilla ei olisi dramaattinen muutos nykytilaan. Rikosten uusiminen paikantuu ensimmäiseen vapautumista seuraavaan vuoteen ja rikoksen uusiminen vielä 5 vuoden kuluttua vankilasta vapautumisesta on tilastojen valossa suhteellisen harvinaista.

Välittävänä vaihtoehtona voisi harkita sitä, että nykyistä 5 vuoden (tai 3 vuoden) sääntöä sovellettaisiin, jos aiemmassa tuomiossa on ollut kysymys rikoksesta, josta ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin 1 vuosi vankeutta. Näin esimerkiksi toistuvista tavallisista rattijuopumuksista ehdottomaan vankeuteen tuomitut voitaisiin päästää uudesta rikoksesta tuomitusta vankeudesta ensikertalaissäännöllä. Rajaus koskisi toki varsin pientä vankimäärää, koska näin lievistä rikoksista (maksimi enintään 1 vuosi) tuomitaan vankeutta harvoin ja vain rikoksensa uusineille. Ensimmäisistä teoista tuomitaan sakkoa ja uusimistapauksissakin pääsääntöisesti enintään yhdyskuntapalvelua. Näin ollen selkeintä olisi säätää laki hallituksen esittämässä muodossa yksiselitteisesti niin, että ensikertalaisedun saisi vain yhden kerran. Hallitusohjelma ei mahdollista välittävän vaihtoehdon huomioon ottamista.

Muutos ankaroitaisi rikosoikeudellista järjestelmää. Kansainvälisesti tarkasteltuna ehdonalaiseen vapauteen päästämistä koskeva normisto ei olisi muutettunakaan ainakaan keskimääräistä ankarampi. On myös syytä todeta, että rikosoikeudellista järjestelmää on tarvittaessa uskallettava muuttaa myös ankarampaan suuntaan. Viimeisten 50 vuoden aikana rikosvastuun toteuttamista on muutettu lähinnä ainoastaan lievempään suuntaan, muutamia yksittäisiä rikostyyppisiä lukuun

ottamatta. Erityisesti ehdonlaiseen vapauteen päästämistä koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen puoltaa esitettyä muutosta.

Luonnoksessa on esitetty, että myös rikoksensa alle 21 - vuotiaina tehneet saisivat ensikertalaishyödyn vain yhden kerran. Esitys on perusteltu, kun nuoria rikosentekijöitä koskisivat kuitenkin muita rikosentekijöitä selvästi alemmat määräosat, joista uusijoidenkin määräosa olisi 1/2. Nuoria rikosentekijöitä koskeva muutos ei kohdistuisi kovin moneen vankiin, ei ainakaan alle 18-vuotiaana rikoksensa tehneeseen. Alle 18- vuotiaita on tuomittu vuosittain ehdottomaan vankeuteen vain muutamia ja rikoksensa näistä tuomituista uusii todennäköisesti ennen 21 ikävuoden täyttymistä todella harva. Näin ollen vaikutukset rikosoikeudellisesti nuorena henkilönä käsiteltäviin olisivat lähinnä teoreettisia. Alle 18-vuotiaana rikoksensa uusineisiin muutos ei voisi vaikuttaa. mikä on hallituksen esityksen luonnoksessa todettu.

Henkilötietojen käsittelyä (Rikosseuraamuslaitoksessa) koskeva lainmuutosesitys on perusteltu ja looginen seuraus esitetystä ehdonlaista vapauttamista koskevasta muutosesityksestä.

Tolvanen Matti
Itä-Suomen yliopisto